

HADTÖRTÉNELMI APRÓSÁGOK

A DUNÁNTÚL FELSZABADÍTÁSA 1705-BEN.

Nehéz katonai és politikai viszonyok közt érlelődött meg Rákócziiban 1705 őszi, 250 évvel ezelőtt, a Dunántúl teljes felszabadításának gondolata. Már két éve folyt a hősiesség küzdelem, s a főnemesi hadvezérek hibájából a Dunántúl népe még mindig Habsburg-iga alatt szenvedett; katonai szempontból pedig egyenesen végzetes jelentőségűvé válhatott a császáriak dunántúli uralma, mivel az udvar bármely időszakban felvonulási területül használhatta fel az erődítményekkel és a Duna vonalától természetileg is védett országrészt. Különösen komollyá vált a veszély 1705 folyamán, amikor a kurucok Erdély szilárd uralmával akarták külpolitikai terveiket biztosítani, a császáriak pedig a Dunántúlon kívül Erdély megszerzésével még egy hadászati bázist kívántak teremteni az országban. Rákóczi hadvezéri nagyságának bizonyossága, hogy *felismerte e tervek katonai összefüggéseit*, és az Erdély felé vonuló Herbeville tábornok elleni támadással egyidőben a Dunántúltra olyan katonai akciót szervezett, amely *siker esetén fenntartotta az erők egyensúlyát*, mégha a Herbeville csapataival történő összecsapás szerencsétlenül is végződik. Ezért volt szoros kapcsolat a zsigódi csatavesztés, valamint Bottyán dunántúli hadjárata között, Bercsényi vélekedése szerint így: „elveszti az vámon, kit az erdélyi harminczadon nyer német uram.“

A dunántúli hadjárat vezetésével Rákóczi Bottyán Jánost, a nép szeretett „Jóltévő Jánosát“ bízta meg, aki 1705. októberében lankadatlan szorgalommal, nehézséget nem ismerő odaadással készítette elő hadseregét a nagy küldetésre. *Győzelmének előfeltételeit már a kecskeméti táborban megteremtette*, ahol fegyelmezett, jól szervezett csapatok kovácsolódtak ütőképes erővé keze alatt. Közkurucainak és tisztjeinek fegyelmettsége biztosítékul szolgált arra, hogy a csalódott és bujdosásra kényszerült dunántúli nép zászlói alá áll, a fegyverre nem alkalmas lakosság pedig minden erővel támogatni fogja a felszabadító hadsereget.

Bottyán kevés gyalogsággal és jelentéktelen tüzérséggel, zömében lovas csapatokkal indult útra. A gyalogság és tüzérség hiánya azért esett súlyosan a latba, mert Bottyán a dunántúli erősségeket, várakat és kerített városokat is el akarta foglalni. Az eddigi hadjáratok ugyanis azt bizonyították, hogy a Dunántúl uralmát csak az erősségek elfoglalása teszi tartóssá. Ezért részesítette Bottyán a szabadságharc többi hadvezéreitől eltérően különös figyelemben a gyalogos csapatokat, és *gyalogságának hiányát e hadjáratban is a lovasság gyalogosításával pótolta*.

Természetesen a gyalogos harcot nem ismerő lovasok csak nehezen tudtak megbirkózni feladatukkal, és ez a magyarázata Földvár, Simontornya, Pápa és más várak „vérrel megvételének”. *Bottyán támadó gondolata* mégis áthidalta a nehézségeket és a veszteségek ellenére is *újszerű megoldással gyarapította a szabadságharc hadművészetét*. Nem kevésbé *jelentős a hadjárat időpontjának a kiválasztása is*, hiszen a támadás az általában betartott hadműveleti szünetben, télbe hajló ősszel indult meg, és Bercsényi szerint ez különösen fontos, mert az ellenség „neki nehéz téli hadakozásra szorult”. A lendületes előretörés azonban megakadályozta, hogy a hadjárat hosszú időre elhúzódjék, mert december végére néhány nyugati város kivételével, az egész Dunántúl felszabadult.

A nagyszerű hadműveletnek volt egy, eddig figyelembe sem vett mozanata: *Bottyán és Bercsényi együttműködése a hadjárat egyes periódusaiban*. Bercsényi hadereje ebben az időben a Duna északi szakaszán, a Csallóköz vidékén tanyázott és Bottyán seregének tevékenységét egyrészt a dunai átkelőhelyek lezárásával biztosította, másrészt maga is küldött át csapatokat Bottyán támogatására. Csáky Mihály és mások ezredei nem Földvárnál keltek át a Dunán, mint eddig gondoltuk, hanem csak jóval később, a Duna északi szakaszáról érkeztek meg Bottyán táborába.

A hadjárat sikerének alapját a nép és a hadsereg összefogása biztosította, amely kiállt minden nehézséget és megpróbáltatást. A bujdosó kurucság tömegesen tódult Bottyán zászlói alá, s valamennyi hazafias erő megértette a hadjárat felszabadító jellegét. Jogos meglepéssel írta Bottyán Rákóczinak, hogy „ezen a földön, valahol járok, az egész község úgy várt, mint Messiást a zsidók, — az mint is szívesen látván, egészen felköltének és felültének mellettünk, Fejedelemséged hívségére”. Rákóczi büszke meglepéssel értékelte Bottyán győzelmét a zsidói csatavesztés okozta keserűségében és így vélekedett: „Való, begyűtt Erdélyben az ellenség: de Bécs tájékára is elértek hadaim. Ki nyert, ki veszített? — megmutatja az idő”.

A minden tekintetben példamutató és lelkesítő dunántúli hadjáratot legjobban a felszabadult nép tudta értékelni, és költőjét is a büszke érzés, a szabadság régenvárt napjai ihlették diadalmas énekekre:

„Immár reánk derült újra szép szabadság:
Mert győzelmeket vívutt az kurucság.
Vígasságban vagyon ezen darab ország, —
Aranyos zászlóját szelek jól hordozzák.”

T. Gy.